

การประยุกต์ใช้หลักพุทธกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยาม
ในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

An Applying Buddha's Conduct (Buddhakij) in Developing
the Quality of Life of Siam's Monks in Kedah, Malaysia

พระครูสมุทรชาเตอร์ จันทสาโร, สิทธิโชค ปาณะศรี

PhrakruSamuChader Candhasaro, Sittichok Panasree

พระครูโฆสิตพัฒนานุกูล, พระครูโกศลอรธกิจ

PhrakruKositwattananukul, PhrakruKosolattakit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus

สวัสดิ์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: cchader@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย 2) ศึกษาหลักพุทธกิจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธานุสา และ 3) การประยุกต์ใช้หลักพุทธกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลในมิติต่าง ๆ จากสภาพเดิม ๆ ให้ดีขึ้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นการเรียนรู้และเข้าใจความจริงของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. หลักพุทธกิจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธานุสา หลักพุทธกิจ หมายถึง หลักการที่เป็นกิจวัตรที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญประจำวัน มี 5 อย่าง คือ 1. เวลาเช้า เสด็จออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ 2. เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม 3. เวลาค่ำ ทรงประทานโอวาทแก่พระภิกษุ 4. เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดา และ 5. เวลาเช้ามืด ทรงตรวจดูสัตว์โลกที่

ควรเสด็จไปโปรด พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธกิจ 5 ประการนี้ เป็นกิจวัตรประจำวันมิได้ว่างเว้นตลอด 45 พรรษา

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย หลักพุทธกิจ เป็นหลักกิจวัตรที่พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญประจำวัน โดยสามารถนำมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ใน 4 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญา เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: หลักพุทธกิจ, ภิกษุสยาม, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the concept of developing the quality of life of Siam's monks in Kedah, Malaysia, 2) to study the Buddha's Conduct (Buddhakij) appearing in the Buddhist scriptures, and 3) to apply the Buddha's Conduct (Buddhakij) in developing the Quality of Life of Siam's Monks in Kedah, Malaysia. It is qualitative research, focuses on document studies and in-depth interviews.

The research results found that:

1. The concept of developing the quality of life of Siam's monks in Kedah, Malaysia. Developing the quality of life is the development of the quality of life of people in different dimensions from their original condition to be better both physically and mentally. It is learning and understanding the truth of life that is constantly changing to be able for living happily in society.

2. The Buddha's Conduct (Buddhakij) appearing in the Buddhist scriptures. The Buddha's Conduct (Buddhakij) refers to the five routine principles that the Buddha practiced daily, namely: 1) in the morning, he goes out to offer alms to helps the world citizen; 2) in the evening, he teaches the Dhamma; 3) in the late evening, he gives sermons to monks; 4) midnight, he answered the question of the angels, and 5) in the early morning, he examined the creatures that should be visited. The Buddha performed these five activities as a daily routine that had not been spared for 45 years.

3. An Application of the Buddha's Conduct (Buddhakij) in Developing the Quality of Life of Siam's Monks in Kedah, Malaysia. The Buddha's Conduct

(Buddhakij) is the Buddha's activities daily routines that the Buddha performs can be used as an applied guideline for developing the quality of life of Siam's monks in Kedah, Malaysia in four aspects namely physical, moral, mental and intellectual for a good quality of life.

Keywords: The Buddha's Conduct (Buddhakij), Siam's Monks, Developing the Quality of Life

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาดำรงคงอยู่มาจนถึงสมัยปัจจุบัน ด้วยอาศัยเหล่าภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้าที่ได้สละบ้านเรือนออกบวชเพื่อสืบทอดพระศาสนา ด้วยการประพฤติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย เผยแผ่พระธรรมคำสอนให้แพร่หลายตามแนวทางขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยไม่บกพร่องต่อข้อวัตรปฏิบัติอันเป็นกิจวัตรที่พึงทำ เพื่อความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่คอยให้การอุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัยสี่สืบทอดกันมาสองพันหกร้อยกว่าปี ในสมัยพุทธกาลตลอดระยะเวลาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธจริยาวัตรด้วยการเสด็จไปแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์จนได้ดวงตาเห็นธรรมและพ้นทุกข์ในวัฏสงสาร ส่วนธรรมะที่พระองค์ทรงแสดงนั้น ก็เพื่อขัดเกลาจิตใจของหมู่ชนให้บริสุทธิ์ขึ้นไปตามลำดับจากธรรมะขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูง จนในที่สุดมีบุคคลได้ดวงตาเห็นธรรมหรือบรรลุธรรมตามพระองค์เป็นจำนวนมาก

การปฏิบัติพุทธจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นศาสดาเอกของโลก ตามพุทธประเพณีอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อได้โปรดเวไนยสัตว์ ซึ่งเรียกว่า “พุทธจริยา 3 โดยสรุป คือ (1) พระจริยาที่เป็นประโยชน์แก่ชาวโลก (โลกัตถจริยา) เช่น การเสด็จจาริกไปประกาศธรรมในที่ต่าง ๆ ทรงชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมศานต์ ชี้ทางพระนฤพาน ให้พ้นโศกวิโยคภัย (2) พระจริยาที่เป็นประโยชน์แก่พระประยูรญาติ (ญาติัตถจริยา) คือ การอนุเคราะห์พระประยูรญาติโดยเสด็จไปโปรดแนะนำให้เห็นทางสว่างได้ออกบวชและได้บรรลุธรรม (3) พระจริยาที่เป็นประโยชน์ในฐานะที่เป็นพระพุทธเจ้า (พุทธัตถจริยา) เช่น ทรงบำเพ็ญพุทธกิจประจำวัน ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อเป็นหลักปกครองสงฆ์” (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9 ราชบัณฑิต), 2551: 679)

พุทธจริยามีความสำคัญเป็นพุทธกิจประจำวันของพระพุทธเจ้า แบ่งออกเป็น 5 ประการ คือ 1) ปุเรกัตตกิจ ได้แก่ เวลาเช้า พระพุทธเจ้าเสด็จออกบิณฑบาตเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น บางครั้งเสด็จพระองค์เดียว บางครั้งแวดล้อมไปด้วยภิกษุสงฆ์ การเสด็จออกบิณฑบาตนี้ เป็นโอกาสที่จะได้พบปะกับประชาชนชั้นต่าง ๆ และทรงแสดงธรรมโปรดด้วย 2) ปังณากัตตกิจ ได้แก่ หลังจากทำกัตตกิจเสร็จแล้วพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่

บุคคลต่าง ๆ ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตที่เดินทางมาเพื่อทูลถามปัญหาและฟังธรรม 3) ปริณายมกิจ ได้แก่ กิจในปฐมยาม คือ ยามที่หนึ่งแห่งราตรี พระพุทธเจ้าทรงให้อโวกาทแก่ภิกษุทั้งหลาย กล่าวคือ ทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุสงฆ์และทรงแนะนำ หรือทรงแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม 4) มัชฌิมยามกิจ ได้แก่ กิจที่ทรงทำในยามอันมีในท่ามกลาง คือ เมื่อสิ้นสุดกิจในปฐมยาม ภิกษุทั้งหลายถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วหลีกไปเหล่าเทวดาในหมื่นโลกธาตุเมื่อได้โอกาสต่างก็พากันเข้าเฝ้าทูลถามปัญหาตามที่ตนเตรียมมา พระผู้มีพระภาคทรงตอบปัญหาแก่เทวดาเหล่านั้นในมัชฌิมยามผ่านไป 5) ปัจฉิมยามกิจ ได้แก่ พุทธกิจที่ทรงบำเพ็ญในยามสุดท้าย ทรงแบ่งกิจในปัจฉิมยามเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ทรงยังอยู่ด้วยเสด็จจกรม ส่วนที่ 2 ทรงสำเร็จสัพพัญญู โดยพระปรีชาญาณ ส่วนที่ 3 ทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยพุทธจักขุ เพื่อพิจารณาว่าควรจะเสด็จไปโปรดหรือไม่” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: อง เอกก. อ. (ไทย) 32/61/113)

การประพฤติตามหลักพุทธกิจสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสงฆ์ เพื่อให้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใส ศรัทธา การดำเนินชีวิตอยู่ในสมณะเพศจะมีความสุขสงบร่มเย็นไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพานได้โดยต้องประพฤติตามปฏิปทา ประพฤติอยู่ในหลักพุทธจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า 5 ประการ ได้แก่ 1) เวลาเช้า ออกบิณฑบาต (บำเพ็ญประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป) 2) เวลาบ่ายทรง แสดงธรรมแก่บุคคลต่าง ๆ ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต (เพื่อแสดงธรรมและตอบปัญหา) 3) เวลาค่ำ ทรงให้อโวกาทแก่ภิกษุทั้งหลาย (แสดงธรรมและแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อธรรมข้อธรรม) 4) เวลาเที่ยงคืน ตอบปัญหาเทวดา (เหล่าเทวดาหมื่นโลกธาตุเข้าเฝ้าทูลถามปัญหาดังต่าง ๆ ที่เตรียมมา) 5) เวลาใกล้รุ่ง ทรงตรวจดูหมู่สัตว์ที่จะเสด็จไปแสดงธรรมโปรดด้วยข่ายพุทธญาณ พุทธกิจ 5 ประการนี้ จึงเป็นแบบอย่างของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์ยิ่งใหญ่มหาศาลสืบต่อกันมา การที่พระสงฆ์เราจะพัฒนาด้านตนเองไปสู่เป้าหมายที่ดีงามได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยครูบาอาจารย์ที่ดีมาเป็นแบบอย่างโดยประพฤติปฏิบัติตามปฏิปทาที่ท่านได้ประพฤติมา พระพุทธเจ้าจึงเป็นบรมครูที่เลิศของเหล่าสาวก ตลอดทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่อตนเองจะได้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าด้วยการบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลกทั่วไป บำเพ็ญประโยชน์แก่ญาติของตน และบำเพ็ญประโยชน์ให้กับตนเอง จะทำให้ตนเองและสังคมอยู่ดีมีสุขสงบร่มเย็น เพราะพระธรรมย่อมปกป้องคุ้มครองบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติตามธรรม ผู้ปฏิบัติย่อมจักไม่ตกต่ำไปสู่อบายภูมิ หากพระภิกษุสงฆ์ได้นำหลักพุทธกิจไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตแล้ว คุณภาพชีวิตย่อมดีขึ้นไปด้วยคุณธรรมต่าง ๆ เป็นพระสงฆ์ที่มีคุณงามความดี เป็นเนืองนิตย์ของญาติโยม

ในสังคมปัจจุบันที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ มีการพัฒนาเทคโนโลยีอันทันสมัยเกิดขึ้นตลอดเวลา แต่ศีลธรรมในจิตใจของคนในสังคมกำลังเสื่อมถอยลงทุกขณะ แม้แต่พระภิกษุสงฆ์บางรูปในยุคปัจจุบัน ก็ดำเนินชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างไปจาก

พระสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระสงฆ์ในยุคพุทธกาล เมื่อบรรพชาอุปสมบทแล้ว ก็ตั้งใจศึกษาค้นถุระและวิปัสสนาธุระจนสำเร็จมรรคผลนิพพาน จากนั้นก็ออกจาริกไปตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจาริกไปแสดงธรรมโปรดชาวเมืองได้บรรลุธรรมตามเป็นจำนวนมาก แม้แต่เวลาบิณฑบาตก็ยังศรัทธาให้เกิดแก่ผู้พบเห็น จนต้องตามไปถามธรรมฟังธรรมและออกบวชตามธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา แต่ในยุคปัจจุบัน พระสงฆ์บางรูปเมื่อบวชเข้ามาแล้ว ลืมพระจริยาวัตรที่พระพุทธองค์ทรงกระทำไว้เป็นตัวอย่างในพุทธกิจนั้น ปัญหา ก็คือ พระสงฆ์ไม่สนใจเที่ยวบิณฑบาต ไม่แสดงธรรมโปรดแก่ญาติโยม หรือแม้แต่ญาติโยมบางกลุ่มก็ไม่ค่อยสนใจฟังธรรม จะเป็นเพราะว่า ญาติโยมไม่อยากฟังธรรม หรือว่าพระสงฆ์ไม่มีประสิทธิภาพในการแสดงธรรม จึงทำให้ญาติโยมไม่อยากเข้าวัดฟังธรรมไม่ค่อยทำบุญตักบาตร หรือเป็นเพราะยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยาม รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย เพื่อให้ภิกษุสยามได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักพุทธกิจ อันเป็นแนวทางการปฏิบัติพระจริยาวัตรของพระพุทธองค์ แล้วนำมาประพจน์ปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีงาม พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างให้ชาวพุทธในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธกิจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักพุทธกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) จากผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

3.2 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ทุตยภูมิ และการสัมภาษณ์
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3.3 สรุป อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลในมิติต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เป็นการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตจากสภาพเดิม ๆ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งที่เกี่ยวข้องกับทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ เป็นการปฏิบัติที่ดีต่อสุขภาพกายสุขภาพใจ อันส่งผลให้เกิดความสงบ รู้จักปล่อยวาง เข้าใจความจริงของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเอง บุคคลรอบข้าง และแก่สังคม

2. หลักพุทธกิจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า หลักพุทธกิจ หมายถึง หลักการที่เป็นกิจวัตรที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญประจำวัน มี 5 อย่าง คือ 1. เวลาเช้าเสด็จออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ 2. เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม 3. เวลาค่ำ ทรงประทานโอวาทแก่พระภิกษุ 4. เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดา และ 5. เวลาเช้ามืด ทรงตรวจดูสัตว์โลกที่ควรเสด็จไปโปรด พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธกิจ 5 ประการนี้ เป็นกิจวัตรประจำวันมิได้ว่างเว้นตลอด 45 พรรษา

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย พบว่า หลักพุทธกิจ เป็นหลักการสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงกิจวัตรประจำวัน 5 ประการ ของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญตลอดระยะเวลา 45 พรรษา เป็นหลักการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาในจุดที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้นใน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านศีล การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิต และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา การนำหลักพุทธกิจมาประยุกต์ใช้พัฒนาในจุดที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้นนี้ จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ได้นำหลักพุทธกิจมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ช่วยให้การดำเนินชีวิตมีความสุขสงบ สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น ยังช่วยให้ชาวพุทธในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย มีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์และมีจิตใจมั่นคงในพระพุทธศาสนา

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย การพัฒนาคุณภาพชีวิต ถือเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลในมิติต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เป็นการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ในสภาพเดิม ๆ ให้มีความทันสมัยมากขึ้น ทั้งที่เกี่ยวข้องกับทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ ถือเป็นการปฏิบัติที่ดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพใจ อันส่งผลให้เกิดความสงบ รู้จักปล่อยวาง เข้าใจความจริงของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเอง บุคคลรอบข้าง และแก่สังคม ภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย สามารถนำหลักพุทธกิจมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญา สอดคล้องกับการศึกษาของกันยา วงศ์ชัยวัฒน์ เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ” พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ คือ การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมดังกล่าวในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อแก้ไข ปัญหาของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุทั้ง 4 ด้าน ด้านร่างกาย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกายเป็นประจำ พักผ่อนให้เพียงพอ ตรวจสุขภาพประจำปี เจ็บป่วยรีบรักษา ด้านจิตใจ ปฏิบัติสมาธิ บำเพ็ญเพียรภาวนาทำจิตให้สงบ ปล่อยวางในสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนของเรา มีคุณธรรมเปี่ยมด้วยความเมตตาต่อผู้อื่น มีความสุข ด้านสังคมและครอบครัว ประพฤติตนอยู่ในศีลไม่เบียดเบียนผู้อื่น แบ่งปันทรัพย์สินให้ลูกหลานและให้ทานแก่ผู้ยากไร้ สร้างศรัทธาในตนให้เป็นที่รักที่นับถือของลูกหลานและสังคมในการทำประโยชน์และสร้างคุณงามความดี ต่อสังคม ด้านปัญญา รู้เท่าทันโลกและเหตุการณ์ปัจจุบัน ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา พึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง ไม่ประมาทในการใช้จ่าย รู้จักการออมทรัพย์และการคบเพื่อน กัลยาณมิตร (กันยา วงศ์ชัยวัฒน์, 2560: บทคัดย่อ)

2. หลักพุทธกิจที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า หลักพุทธกิจ หมายถึง หลักการที่เป็นกิจวัตรที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญประจำวัน มี 5 อย่าง คือ 1. เวลาเช้าเสด็จ ออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ 2. เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม 3. เวลาค่ำ ทรงประทานโอวาทแก่พระภิกษุ 4. เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดา และ 5. เวลาเข้ามิด ทรงตรวจดูสัตว์โลกที่ควรเสด็จไปโปรด พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธกิจ 5 ประการนี้ เป็นกิจวัตรประจำวันมิได้ว่างเว้นตลอด 45 พรรษา ทรงกระทำตามหน้าที่ของพระพุทธเจ้าครบถ้วนด้วยพระเมตตาคุณ พระมหากรุณาคุณ และพระบริสุทธิคุณ เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์หมู่เณรน้อยอย่างเสมอภาคเท่าเทียม ไม่เลือกชั้นวรรณะ สอดคล้องกับการศึกษาของพระประเสริฐศักดิ์ ชีรธมโม

(เลาหะปาเลศ) เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองสาวัตถี” พบว่า 1) พระพุทธเจ้าทรงประสบผลสำเร็จอย่างสูงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการวางรากฐานในการเผยแผ่โดยการบำเพ็ญพุทธกิจประจำวัน 5 ประการในทุก ๆ วัน เพราะทรงมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการในด้านเวลา บุคลากร และองค์กรซึ่งทรงบำเพ็ญควบคู่กันไป พระพุทธองค์ทรงบริหารจัดการได้อย่างสอดคล้องประสานเป็นหนึ่งเดียวกับพุทธกิจประจำวันทั้ง 5 ประการ จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักและแผ่ขยายออกไปในแคว้นต่าง ๆ ของอินเดียได้นั้น เพราะเป็นผลสำเร็จที่เกิดจากการบำเพ็ญพุทธกิจประจำวันที่มีประสิทธิภาพนั่นเอง 2) พระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พุทธกิจการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าทั้ง 5 ประการนั้นเป็นแบบอย่างที่เราควรค่า ซึ่งเราสามารถนำเอารูปแบบ วิธีการ หลักธรรม มาใช้เป็นหลักควบคู่กันไปได้อย่างกลมกลืนในการดำเนินชีวิตประจำวัน และในการดำเนินงานในองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของการทำงานและการดำเนินชีวิตมีความราบรื่น มีระเบียบวินัย สามารถพัฒนาจิตใจและแก้ปัญหาได้ด้วยสันติวิธี 3) พุทธกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองสาวัตถีนั้น กล่าวได้ว่า ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง อันเป็นผลมาจากการทรงงานในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเผยแผ่ การบริหารและการกำกับดูแลคณะสงฆ์ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงบริหารจัดการด้านเวลาได้อย่างลงตัว โดยทรงบำเพ็ญพุทธกิจประจำวันเป็นงานหลักและทรงงานด้านต่าง ๆ ควบคู่กันไป กล่าวคือ ทรงบริหารจัดการงานหลักและงานรองได้อย่างสอดคล้องประสานกันลงตัว ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองสาวัตถีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีพุทธบริษัท 4 บรรลุธรรมมากมาย จึงได้ชื่อว่า เป็นเมืองแห่งพระอรหันต์ และสาวัตถีเป็นเมืองศูนย์กลางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยนั้น (พระประเสริฐศักดิ์ ธีรธมโม (เลาหะปาเลศ), 2560: บทคัดย่อ)

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสงฆ์ในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสงฆ์ในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย เป็นการเสนอแนวคิดเพื่อนำหลักการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของพระพุทธองค์มาเป็นกรอบแนวทางของการปฏิบัติตนของภิกษุสงฆ์ในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย เพื่อให้มีการดำรงตนและมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและพุทธศาสนิกชน การนำหลักพุทธกิจมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสงฆ์ในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย สามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านศีล การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิต และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา สอดคล้องกับการศึกษาของจรูญ เวชกามา ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์พุทธกิจในการประกาศพระพุทธศาสนาในพรรษาที่ 7” ผลการวิจัยพบว่า พุทธกิจ เป็นกิจที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

การงานที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำ 5 อย่างเป็นปกติหรือเป็นกิจวัตรในแต่ละวันและปฏิบัติตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ซึ่งการปฏิบัติพุทธกิจนี้ ถือเป็นหน้าที่ของพระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ที่มีต่อเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเหมือนกันทุกพระองค์ โดยอาศัยพุทธคุณ คือ พระปัญญาคุณ เป็นหลักจึงทำให้พระพุทธเจ้ามีความถึงพร้อมแห่งประโยชน์ตน ทรงบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์เสร็จสมบูรณ์แล้ว และต้องอาศัยพุทธคุณ คือ พระกรุณาคุณ เป็นหลัก จึงมีการปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ทรงบำเพ็ญพุทธจริยาเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น การประกาศพระพุทธศาสนาในพรรษาที่ 7 หลังจากแสดงยมกปาฏิหาริย์ให้เป็นที่ปรากฏแล้ว พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเสด็จจากจกกรมแก้วที่นิรมิตขึ้นเหนือยอดไม้คันทามพฤกษ์ ก้าวพระบาทขวาเหยียบยอดภูเขายุกันธร แล้วยกพระบาทซ้ายก้าวเหยียบยอดเขาสีเนรุ เสด็จขึ้นไปประทับ ณ พระแท่นบัณฑุกัมพลศิลาอาสน์ ซึ่งเป็นพระแท่นที่ประทับของพระอินทร์ ภายใต้อัมรินทร์ปราสาท ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงพระธรรมเทศนาโปรดพระพุทธมารดา อันเป็นธรรมเนียมของพระพุทธเจ้าที่ปฏิบัติมาในอดีต พระบรมศาสดาแสดงพระธรรมเทศนาโปรดพระพุทธมารดาและจำพรรษา ณ ดาวดึงส์พิภพเป็นเวลา 3 เดือน แล้วจะเสด็จพระราชดำเนินกลับสู่โลกในวันมหาปวารณาออกพรรษา พระพุทธองค์ได้ทรงโปรดแสดงพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ สอนอภิมารดา ทำให้พระพุทธมารดาได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลชั้นอนาคามี และจะได้เลื่อนระดับขึ้นไปสู่พระนิพพานในที่สุด วิเคราะห์พุทธกิจในการประกาศพระพุทธศาสนาในพรรษาที่ 7 พุทธกิจในการประกาศพุทธธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์จึงทรงอาศัยพระญาณนี้เป็นหลักประกันความมั่นใจของพุทธสาวกหรือผู้ฟังพระธรรมเทศนาว่าพระองค์นั้นได้ตรัสรู้อรุณรังสี 4 ประการ โดยรู้ประจักษ์ตามความเป็นจริงที่ว่า ทุกข์เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เหตุเกิดแห่งอาสวะ ความดับอาสวะ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับอาสวะได้ (จรรยา เวชกามา, 2560: บทคัดย่อ)

4. สรุป

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลในมิติต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เป็นการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ในสภาพเดิม ๆ ให้มีความทันสมัยมากขึ้น ทั้งที่เกี่ยวข้องกับทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ ถือเป็นการปฏิบัติที่ดีต่อสุขภาพกายสุขภาพใจ อันส่งผลให้เกิดความสงบ รู้จักปล่อยวาง เข้าใจความจริงของชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเอง บุคคลรอบข้าง และแก่สังคม

หลักพุทธกิจ เป็นหลักการที่เป็นกิจวัตรที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญประจำวัน มี 5 อย่าง คือ 1) เวลาเช้า เสด็จออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ 2) เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม 3) เวลาค่ำ ทรงประทานโอวาทแก่พระภิกษุ 4) เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดา และ

5) เวลาเข้ามิต ทรงตรวจดูสัตว์โลกที่ควรเสด็จไปโปรด พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธกิจ 5 ประการนี้ เป็นกิจวัตรประจำวันมิได้ว่างเว้นตลอด 45 พรรษา

การนำหลักพุทธกิจมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านศีล การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิต และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา การนำหลักพุทธกิจมาประยุกต์ใช้พัฒนาในจุดที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้นนี้ จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ภิกษุสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ช่วยให้การดำเนินชีวิตมีความสุขสงบ สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ชาวพุทธในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย มีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์และมีจิตใจมั่นคงในพระพุทธศาสนา

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านหลักการ พระภิกษุสงฆ์ควรศึกษาหลักพุทธกิจให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตนที่ถูกต้อง
2. ด้านอุดมการณ์ พระภิกษุสงฆ์ควรมีอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิต โดยนำเอาแนวทางแห่งพุทธกิจมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน
3. ด้านวิธีการ พระภิกษุสงฆ์ ควรนำวิธีการบำเพ็ญกิจวัตรต่าง ๆ มาเป็นแนวทางปฏิบัติตนตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ ให้เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และยุคสมัย

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระภิกษุสงฆ์โดยทั่วไปโดยยึดหลักพุทธกิจเป็นแนวทาง
2. ควรนำผลการศึกษา จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อเก็บเป็นข้อมูลเพื่อการวางแผนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ในประเทศมาเลเซียต่อไป
3. ควรมีการขยายความรู้สู่พระสงฆ์ คณะสงฆ์ และผู้เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจ โดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธกิจเป็นแนวทาง

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

1. ศึกษาบทบาทการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ตามแนวพุทธกิจในสังคมปัจจุบัน
2. ศึกษาวิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซียในยุคหลังโควิด-19

3. ศึกษาวิเคราะห์บทบาทการส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย ในสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กันยา วงศ์ชัยวัฒน์. (2560). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ. **ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรรยา เวชกามา. (2560). ศึกษาวิเคราะห์พุทธกิจในการประกาศพระพุทธศาสนาในพรรษาที่ 7. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9 ราชบัณฑิต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์เพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระประเสริฐศักดิ์ อธิธมโม (เลาหะปาเลศ). (2560). การศึกษาวิเคราะห์พุทธกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองสาวัตถี. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.